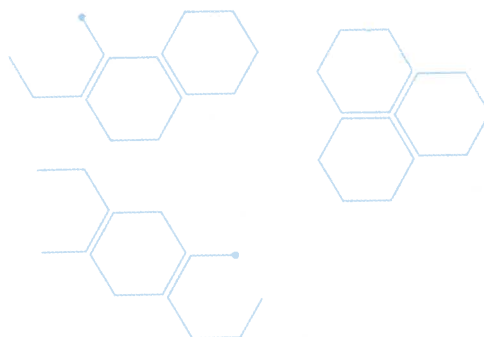

Zkoušení, inspekce a certifikace nezávislou třetí stranou – nástroje podporující důvěru v bezpečné a kvalitní výrobky a služby

Východiska

- „Stanovené výrobky musí splňovat požadavky na ochranu „oprávněného zájmu“ = zdraví nebo bezpečnost osob, majetku nebo životního prostředí, popřípadě jiný veřejný zájem (dále jen „oprávněný zájem“)“
(vyplývá z platných právních předpisů = povinnosti v zákonech, požadavky v nařízeních vlády, vyhláškách, opatřeních obecné povahy)
- „Výrobky uváděné na trh nebo do oběhu musí být z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví pro spotřebitele bezpečné“
(vyplývá z platných právních předpisů = zákon o obecné bezpečnosti výrobků a předpisy související)
- „Kvalita je základní podmínkou konkurenceschopnosti na domácím trhu i zahraničních trzích a nadstandardní kvalita je přidanou hodnotou“
(vyplývá z dobré praxe na trhu výrobků a služeb)
- „Kvalita osvědčená třetí nezávislou stranou zvyšuje důvěryhodnost výrobce nebo poskytovatele služeb“
(vyplývá z dobré praxe na trhu výrobků a služeb)
- „Základem pro osvědčování splňování požadavků na ochranu oprávněného zájmu a úrovně kvality jsou technické normy a další technické specifikace a dokumenty“
(vyplývá z dobré praxe na trhu výrobků a služeb)

Úvod

Pokud začneme u základních požadavků na ochranu oprávněného zájmu a obecné bezpečnosti, tak statistiky dozorových orgánů, pojištěoven i orgánů činných v trestním řízení ukazují řadu fatálních pochybení výrobců v některých výrobových sektorech (potravin, zdravotnické prostředky, elektrovýrobky všeho druhu, hračky, průmyslové výrobky (zejména strojní zařízení, automobily, stavební výrobky). Bohužel, tomuto stavu nahrává právní úprava, která samotným výrobcům umožňuje ve stále větší míře zkoušení výrobků/posuzování shody s technickými požadavky (pod hesly „snížování regulační zátěže“, „podpora malého a středního podnikání“). Pokud se výrobce dopustí pochybení, může nedostatek v bezpečnosti odhalit při uvedení výrobku na trh orgán dozoru nad trhem (v ČR ve většině případů Česká obchodní inspekce nebo Státní zemědělská a potravinářská inspekce). Pokud není nedostatek/vada odhalen v této fázi, skončí výrobek u spotřebitele se všemi možnými důsledky.

Smíříme-li se se stavem, kdy si v mnoha případech výrobci či poskytovatelé služeb mohou posuzovat bezpečnost a kvalitu svých výrobků/služeb sami, bylo by žádoucí, aby od nezávislé třetí strany měli posouzen alespoň systém řízení výroby (v některých výrobových sektorech to právní předpisy vyžadují), nebo měli certifikován systém řízení kvality (norma ISO 9001 a další, je to však dobrovolné rozhodnutí výrobce/poskytovatele služeb).

Jako reprezentant nezávislých třetích stran, tzv. TIC sektoru (Testing, Inspection, Certification = zkušebnictví, inspekce, certifikace) samozřejmě podporuji využívání služeb tohoto sektoru v co nejširším měřítku, včetně tzv. dobrovolné sféry, kdy právní předpisy takovou povinnost nestanoví.

Ale důvody jsou objektivní. Na úrovni EU i mezinárodní (zejména USA) jsou k dispozici „tvrdá data“, statistiky, které prokazují výrazné snížení výskytu nebezpečných, resp. nekvalitních výrobků na trhu, pokud se na zkoušení těchto výrobků podílí nezávislá třetí strana. Protiargumentem není ani zvýšení nákladů při využití služeb nezávislé třetí strany, protože laboratoře výrobců znamenají také náklady a o nákladech na řešení problémů při uvedení výrobku na trh, případně nákladech při jeho

stažení z trhu po zásahu orgánu dozoru ani nemluvě. Navíc, statistiky jednoznačně ukazují, že náklady na zkoušení/posouzení shody výrobku se u sériových výrobků pohybují v částkách pod 1 EUR na jeden výrobek (v nižších desítkách centů). V současnosti jsme navíc stále častěji svědky nabídky a propagace „internetové certifikace“ a „hodnocení firem na dálku“ založené na neověřovaných informacích, vyplňovaných elektronických dotaznících, nebo sebehodnocení. Vydavatelé těchto certifikátů nesplňují ani základní požadavky mezinárodních norem na subjekty provádějící hodnocení a certifikaci, jejich certifikáty jsou parazitem v systému nezávislého posuzování shody prováděného kompetentními organizacemi. Držitelé těchto certifikátů, které nemají žádnou reálnou hodnotu, klamou sami sebe, ale zejména své zákazníky a často i orgány veřejné správy. Vyvolávají dojem, že jejich výrobek nebo služba je kvalitnější než konkurenční. Touto situací se zabývá i Sekce kvality Hospodářské komory ČR, která je současně Odbornou sekcí Rady kvality ČR a vydala k problematice tzv. „levných certifikátů“ několik dokumentů – viz www.komora.cz.

Certifikát je spojován s ověřenou kvalitou a právě kvalita se stává nejsilnější zbraní konkurenčního boje. Při hodnocení kvality výrobků, procesů a služeb je zásadní rozlišovat důvěryhodné informace od méně důvěryhodných až cíleně klamavých. Certifikace je proces nezávislého posuzování shody výrobků, procesů, služeb, systémů managementu nebo personálu ke specifickým požadavkům a poskytování potvrzení nezávislou třetí stranou, že splnění specifických požadavků bylo prokázáno. Třetí strana je vždy kompetentní orgán, prokazatelně nezávislý na předmětu certifikace a zájmu uživatelů, a jím vydaný certifikát je ujištěním o tom, že výrobek nebo služba splňuje požadavky na certifikaci stanovené normami, případně dalšími předpisy.

Současný stav, kdy není ani veřejným sektorem prosazována a využívána akreditace (byť Nařízení EP a Rady (ES) č. 765/2008 ze dne 9. července 2008, kterým se stanoví požadavky na akreditaci a dozor nad trhem týkající se uvádění výrobků na trh a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 339/93, dále

jen „Nařízení EP a Rady (ES) č. 765/2008“) to státu ukládá, a činnost nezávislých třetích stran, nelze považovat za uspokojivý ani ve vztahu k přijaté Strategii naplňování národní politiky kvality ČR (viz Usnesení vlády č. 551 ze dne 15. června 2016). Služby neproověřených organizací vydávajících certifikáty, nebo poskytujících nabídku užívání různých značek ve spojení s kvalitou, nesplňující požadavky na nestrannost, nezávislost a odbornost nabízených služeb, jdou proti této Strategii a oprávněnému/veřejnému zájmu.

Nástroje pro zvyšování důvěry na trhu, prokazatelná kvalita výrobků a služeb

Posuzování shody prováděné prokazatelně kompetentními orgány, tj. nezávislými třetími stranami zvyšuje důvěru na trhu. Tento proces s jasně definovanými požadavky a pravidly zahrnuje služby zkoušení, inspekce, certifikace i kalibrace. Systém nezávislého posuzování shody přináší veřejným i soukromým investorům i spotřebitelům veřejnosti a trhu ČR jistotu a povzbuzuje konkurenceschopnost. Zájem na zvyšování důvěry ve kvalitní výrobky uváděné na trh a poskytované služby by také měl být prioritním zájmem státu, hospodářských subjektů i spotřebitelů.

Kompetentní organizace a důvěryhodné dokumenty

Kompetentní organizace jsou organizace tzv. „nezávislé třetí strany“ provádějící zkoušky/posuzování shody, inspekce, certifikaci a kalibraci (zkušební a kalibrační laboratoře, inspekční a certifikační orgány), které jsou prokazatelně nezávislé na organizaci vyrábějící, nebo poskytující výrobky nebo služby a na uživatelském zájmu o tyto produkty.

Organizace tzv. „nezávislé třetí strany“ nesmějí být spjaté s výrobcem. Nesmějí se podílet na vývoji výrobku v žádné fázi (výzkum, vývoj, inovace, výroba). Nesmějí poskytovat žádné poradenství, jehož důsledkem by měly být pozitivní výsledky zkoušek.

Organizace tzv. „nezávislé třetí strany“ mají za povinnost vykonávat své činnosti poctivě a nesmějí tolerovat žádné odchylky od schválených zkušebních

metod a postupů. Pokud jsou povoleny odchylky, nesmějí být zneužity pro úpravu výsledků zkoušek.

V regulované sféře, kde působí státní nebo evropský regulátor, se odborná způsobilost, nezávislost a nestrannost prokazuje úředním pověřením k této činnosti příslušným orgánem státní správy (regulátorem) nebo státním úřadem v přenesené pravomoci, kde akt pověření je obvykle autorizací nebo osvědčením k dané činnosti dle příslušného zákona. V ČR je příslušným orgánem státní správy pro autorizaci/notifikaci/oznámení ve většině sektorů Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví (ÚNMZ). V dalších jsou to jiné správní úřady (Ministerstvo průmyslu a obchodu a další). V EU/EHP se toto pověření nazývá „notifikací“ nebo „oznámením“. Výsledky činnosti notifikovaného/oznamovaného subjektu, resp. prohlášení výrobců, která jsou založena na výsledku jejich činnosti, jsou platná v celé EU/EHP v rámci pravidel pro vnitřní trh.

V neregulované sféře, kde nepůsobí státní nebo evropský regulátor, je nejdůvěryhodnějším průkazem odborné způsobilosti, nezávislosti a nestrannosti na národní i mezinárodní úrovni, akreditace. Spotřebitelé, hospodářské subjekty, zástupci státní správy a samosprávy, hodnotitelé uchazečů o veřejné zakázky apod., by měli vyžadovat důvěryhodné dokumenty prokazující kvalitu produktů, kvalifikaci dodavatelů, uchazečů o veřejné zakázky apod.

K dispozici je řada programů, v rámci Národní politiky kvality ČR je to Program Česká kvalita, který zahrnuje řadu značek pro různé sektory výrobků a služeb (např. pro dětskou obuv, hřiště a sportoviště, stavební výrobky, nábytek, textilní výrobky atd. – viz web Programu).

Požadavek na doložení důvěryhodných dokumentů vydaných kompetentními organizacemi prokazujících splnění základních i kvalitativních požadavků na výrobky nebo služby neznamená omezování hospodářské soutěže a možné diskriminační zúžení okruhu potencionálních uchazečů o veřejnou zakázku, ale nástroj k řízení a zajištění prokazatelné kvality výrobku nebo služby a předpoklad efektivního vynakládání veřejných či soukromých prostředků.

Akreditace

Jak již bylo uvedeno výše, je nejdůvěryhodnějším průkazem odborné způsobilosti, nezávislosti a nestrannosti nezávislé třetí strany na národní i mezinárodní úrovni. (Samozřejmě, akreditovaná může být i jiná strana.)

Akreditace je dokladem odborné způsobilosti, nestrannosti a nezávislosti subjektu posuzování shody poskytovat odborné služby v souladu s požadavky mezinárodních norem stanovujících požadavky na třetí strany (zkušební laboratoře, inspekční orgány, certifikační orgány provádějící certifikaci výrobků, procesů, služeb, systémů managementu/řízení kvality, personálu, provádějící ověřování a inspekci). Akreditaci, v souladu s Nařízením EP a Rady (ES) č. 765/2008, provádí vnitrostátní akreditační orgán. V České republice je to Český institut pro akreditaci, o.p.s.

Akreditované subjekty jsou kompetentní organizace s ověřenou odbornou způsobilostí, nezávislostí a nestranností, pravidelně dozorované akreditačním orgánem. Významným přínosem akreditace je uznávání výsledků posuzování shody prováděné akreditovanými subjekty na mezinárodní úrovni. Český institut pro akreditaci, o.p.s. je signatářem mezinárodních dohod o vzájemném uznávání v příslušných oblastech akreditace (tzv. MLA). Akreditovaná certifikace, zkoušení a inspekce poskytuje výrobcům, dodavatelům, spotřebitelům i státní správě a samosprávě nestranné a důvěryhodné výsledky využitelné pro ověření kvality výrobků i systémů managementu kvality v Evropě i ve světě. Akreditovaná certifikace vyjadřuje předpoklad shody s technickými normami, dalšími technickými specifikacemi a dokumenty a předpisy stanovujícími specifické požadavky na výrobky a systémy. Dokumenty vydávané akreditovanými subjekty by měly eliminovat vyžadování dalších důkazů o kvalitě dodávaných produktů.

Výhody pro výrobce, dovozce, distributory, dodavatele a podnikatelské subjekty obecně

V regulované oblasti je využití služeb nezávislé třetí strany povinné vždy, kdy tak stanoví právní předpis. Nelze tedy hovořit o výhodě, jde o povinnost.

Podstatné pak je, aby příslušný autorizovaný/notifikovaný/oznamovaný subjekt důsledně dodržoval podmínky svého pověření, ve většině případů počínaje podmínkami osvědčení o akreditaci.

Avšak i v regulované oblasti mohou subjekty uvádějící výrobky na trh využít služeb nezávislé třetí strany nad rámec jejich povinností stanovených právními předpisy. Tím mohou získat přidanou hodnotu vůči konkurenci, protože mohou povýšit důvěryhodnost svých dokumentů (prohlášení o shodě, prohlášení o vlastnostech).

Dalším příkladem výhodnosti dokumentů vystavených nezávislou třetí stranou je systém certifikovaných dodavatelů ve stavebním sektoru provozovaný Svazem podnikatelů ve stavebnictví pro účely veřejných zakázek.

V neregulované, dobrovolné oblasti se využití služeb nezávislé třetí strany nabízí ve výše uvedeném Programu Česká kvalita s cílem získání práva používání některé ze značek v tomto programu (např. „bezpečná hračka“, „bezpečné hřiště/sportoviště“, „osvědčeno pro stavbu“, „kvalitní obuv“ atd.), ale i pro získání jiných dokumentů osvědčených nezávislou třetí stranou. V systémech řízení kvality tak lze získat i mezinárodně uznávané certifikáty IQNet cestou sdružení CQS (viz web www.cqs.cz).

Aktuálně se také rozšiřuje spektrum činností nezávislých třetích stran do nových oblastí, jako je společenská odpovědnost organizací (CSR), kybernetická bezpečnost, bezpečnost informací, GDPR, výroba referenčních materiálů a dalších.

Jak identifikovat důvěryhodné certifikáty a osvědčení

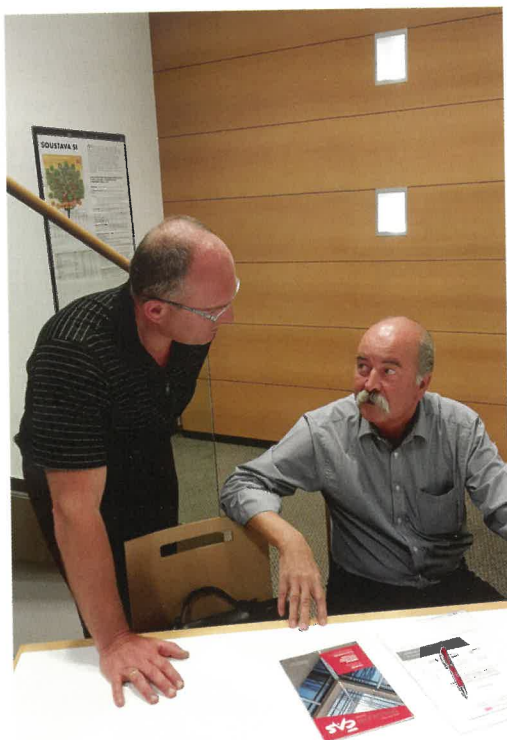
Certifikáty, osvědčení, protokoly apod. vydávané úředně pověřenými osobami k posuzování shody se odkazují na příslušný právní předpis, z kterého pověření vyplývá, a příslušné úřední pověření k činnosti posuzování shody s právními požadavky. Seznamy vydaných certifikátů jsou uvedeny na webech těchto subjektů nebo lze zjistit pravost a platnost certifikátů na vyžádání u subjektu, který certifikát vystavil.

Dokumenty posuzování shody vydávané akreditovanými subjekty musí obsahovat odkaz na akreditaci, nejčastěji použitím akreditační značky poskytnuté akreditovaným subjektům Českým institutem pro akreditaci, o.p.s. Ověření kompetence akreditovaného subjektu je možné on-line na web stránkách www.cai.cz.

Další souvislosti

Většina akreditovaných a autorizovaných subjektů ČR, notifikovaných/oznámených osob, nezávislých třetích stran, je sdružena v Asociaci akreditovaných a autorizovaných organizací, z.s. (AAAO), která je vedle Svazu českých zkušeben a laboratoří (SČZL) a Svazu zkušeben pro výstavbu (SZV) členem EUROLAB-CZ.

EUROLAB-CZ je na úrovni EU členem EUROLAB aisbl a je zastoupen v řídicím výboru této organizace. EUROLAB aisbl je přidruženým členem mezinárodní organizace „TIC Council“, jejímiž členy jsou významné subjekty z oblasti zkušebnictví, inspekce a certifikace z celého světa.

S využitím zdrojů:

Dokument Sekce infrastruktury kvality OS Rady kvality ČR, Praha 03/2018, autoři: Ing. Jiří Růžička, MBA, Ing. Lubomír Keim, CSc.;

Dokumenty Sekce kvality HK ČR;

Dokumenty EUROLAB aisbl, EUROLAB-CZ, TIC Council, AAAO z.s.

Pozn:

- pojmy „subjekt“ a „osoba“ mají v textu stejný význam, jsou používány různě podle zavedené terminologie. Jedná se o právnické osoby;

- v souvislosti s třetími stranami se uvádějí dvě zásadní podmínky: „nestrannost“ a „nezávislost“. V textu je použit pouze pojem „nezávislost“, který pro tento účel zahrnuje i nestrannost.

Ing. Alexander Šafařík-Pštroz,
člen Správní rady ČAS za EUROLAB-CZ,
prezident EUROLAB-CZ, viceprezident AAAO,
člen předsednictva SZV,
předseda Sekce kvality HK ČR
a místopředseda Rady kvality ČR,
Technický a zkušební ústav stavební Praha, s.p. CEO

Katalog výrobků a materiálů s obsahem druhotných surovin pro použití ve stavebnictví

